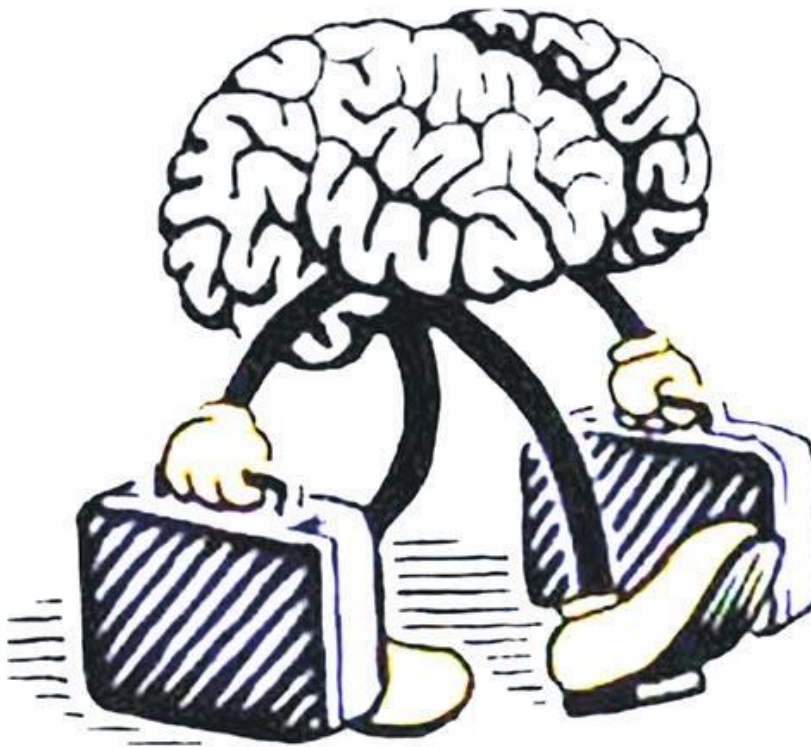

Пољопривредно-ветеринарска школа са домом ученика „Свилајнац“

**Трбухом за крухом-
Миграције младе радне снаге**

Ученик: Марија Милојевић

Ментор: Милена Миланковић

Свилајнац, јануар 2020.

Садржај

Увод	1
1. Положај младих на тржишту рада	2
1.1. Одређење појма млади или омладина	2
1.2. Услови за заснивање радног односа	2
1.3. Млади на тржишту рада.....	2
1.3.1.Узроци лошег положаја младих на тржишту рада.....	3
1.3.2.Незапосленост младих.....	3
2. Миграције младе радне снаге.....	6
2.1. Одређење појма миграције.....	6
2.2. Дневне и унутрашње миграције.....	6
2.3. Спољне миграције	7
2.4. Карактеристике спољних миграната.....	9
2.5. Мотиви миграција- push и pull фактори.....	9
2.6. Демографске и социјалне последице миграције младих.....	10
2.7. Значај дијаспоре.....	10
3. Резултати истраживања-Млади и миграције.....	11
3.1. Основне информације о истраживању.....	11
3.2. Циљ истраживања.....	11
3.3. Хипотеза истраживања.....	11
3.4. Резултати истраживања	11
Закључак	16
Литература.....	17
Прилог.....	18
а. Анкета.....	18

Увод

У свеукупно лошој слици тржишта рада у Србији, ситуација младих је посебно проблематична. Политика запошљавања у нашој земљи не даје жељене резултате, те то доприноси губљењу наде у могућност квалитетног и достојанственог запошљавања. Суочени са ризиком од незапослености, сиромаштва и ранљиве запослености, млади људи имају тенденцију да размишљају о одласку из земље. „Трбухом за крухом“ или „Мозгом за достојанством“ све више младих одлазе. Суочени са све учесталијим одласком младих као и питањима, када и зашто један млади човек одлучи да напусти земљу у којој се родио, да ли у коферу понесе и део будућности те земље, али и оно што је у њега до тада уложено, мотивисало нас је да овој теми посветим посебну пажњу и емпиријски је истражимо.

Миграције радне снаге и тржиште рада међусобно су блиско повезани. У овом раду биће приказана главна питања, и појашњене везе између мобилности младе радне снаге и тржишта рада. Указаћемо на економске факторе као најзначајније чиниоце миграторних кретања ка развијенијим земљама. И ако је тежиште овог рада на спољним емиграцијама, биће представљена и слика унутрашње мобилности младе радне снаге.

На самом почетку рада говорићемо о положају младих на тржишту рада са посебним освртом на неактивности, незапослености, остварености радничких права младих.

Затим ћемо дефинисати шта су миграције, покушаћемо да откријемо узроке и индивидуалне мотиве, односно могуће последице миграције младе радне снаге на демографске промене и развој земље.

У последњем поглављу представићемо истраживање под називом *Млади и миграције*, које је реализовано у јануару 2020. године у Пољопривредно-ветеринарској школи са домом ученика у Свилајнцу. Истраживање је имало за циљ да испита планове средњошколаца у вези са будућим миграционим кретањима. Циљ нам је био да откријемо узроке, индивидуалне мотиве средњошколаца да се преселе из једног у друго место у Републици Србији, односно да оду из Републике Србије.

1. Положај младих на тржишту рада

У овом поглављу покушаћемо дати одговор на питање ко су млади, који су услови за заснивање радног односа и какав је положај младих на тржишту рада.

1.1. Одређење појма млади или омладина

Пошто су млади предмет проучавања овог рада на самом почетку рада ћемо дефинисати ко су млади. Закон о младима даје јасну дефиницију коју ћемо и ми користити у овом раду „Омладина или млади су лица са навршених 15 година до навршених 30 година живота.“¹

1.2. Услови за заснивање радног односа

Закон о раду прописује услове за заснивање радног односа „Радни однос може да се заснује са лицем које има најмање 15 година живота и испуњава друге услове за рад на одређеним пословима, утврђене законом, односно правилником о организацији и систематизацији послова... Радни однос са лицем млађим од 18 година живота може да се заснује уз писмену сагласност родитеља, усвојиоца или стараоца, ако такав рад не угрожава његово здравље, морал и образовање, односно ако такав рад није забрањен законом.“²

1.3. Млади на тржишту рада

Млада особа улази у свет одраслих кад се запосли и почне да зарађује за живот. Припрема за улазак у свет рада (односно разни видови образовања) представља обележје периода одрастања и целокупне социјализације, док је запошљавање кључ за улазак у свет одраслих. Запошљавањем се завршава транзиција младе особе у свет одраслих. „Транзиција младих од школе до посла у просеку траје око две године, односно 11,7 месеци за високообразована лица и 24,3 месеца за лица са средњим нивоом образовања, док лица без квалификација чекају на посао 41 месец.“ (Бијеловић, 2017:22). Тржиште младе радне снаге у Србији карактерише релативно ниска стопа активности. Тако ниска стопа активности углавном се приписује дугом школовању и чињеници да највећи број студената не ради док студира. Поред тога, забрињава податак да скоро сваки десети млади не тражи посао, а није на школовању.

¹ Закон о младима „Сл. Гласник РС“, бр. 50/2011, члан 3

² Закон о раду „Сл. Гласник РС“, бр. 95/2018, члан 23 и 24

Табела 1. NEET³ стопа (%) старосне групе 15-29 (извор PSC⁴)

	Укупно	Мушко	Женско
2017.	21,7	18,8	23
2018.	20,1	17,7	22,4
2019.	18,8	17	20,7

1.3.1. Узроци лошег положаја младих на тржишту рада

Годинама уназад индикатори тржишта рада указују на то да је положај младих у Србији знатно неповољнији од положаја осталих старосних група и да је далеко неповољнији од положаја њихових вршњака у земљама чланицама Европске уније. Навешћемо неке од узрока лошег положаја младих на тржишту рада:

- мањак квалификација које не одговарају потребама тржишта рада. Тржиште рада је суочено са проблемом лоше усклађености са националним образовним системом;
- слабије вештине трагања за послом, млади су мање ефикасни у трагању за запослењем у односу на одрасле, из разлога што млади имају мање контаката;
- млади не поседују потребна практична знања, вештине и компетенције које су тражене на тржишту рада;
- услед економских криза и опадања тражења фирми за радном снагом, фирме не само да мање запошљавају већ су и приморане да отпуштају раднике, и то често оне које су последње запослили (младе);
- мањак радног искуства, обично фирме бирају раднике са радним искуством, што за резултат има стање у којем млади који покушавају да уђу на тржиште рада не добијају запослење и стога ни не могу да стекну радно искуство.

1.3.2. Незапосленост младих

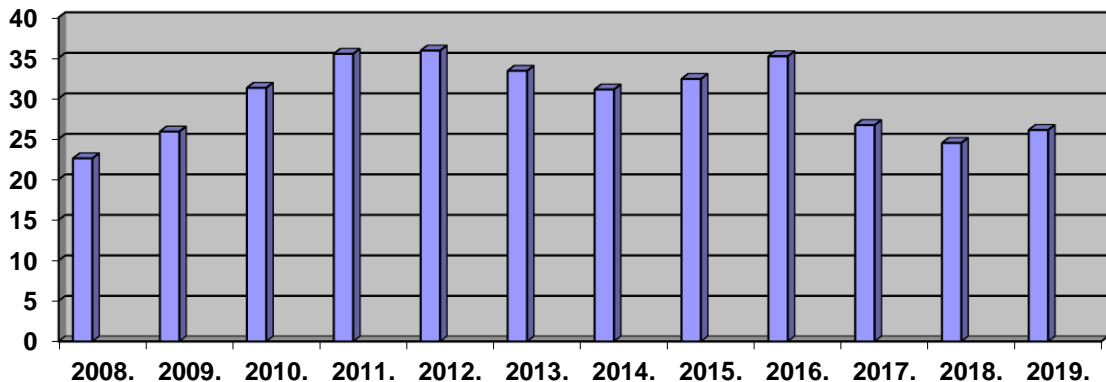
Све претходно наведено може да отежа пут до налажења посла и доведе до веће стопе незапослености. „Млади мушкарци и жене у Србији немају једнаке могућности запошљавања у односу на популацију одраслих. Стопе запослености одраслог

³ Тзв. стопа NEET, односно удео младих (15–29) који нити раде нити су у процесу образовања у укупној популацији младих

⁴ <https://data.stat.gov.rs/Home/Result/2400020403?languageCode=sr-Latn>

становништва двоструко су веће од стопе запослених младих, док је стопа незапослености младих двоструко већа од стопе незапослености одраслих. Узрасни јаз у основним индикаторима тржишта рада израженији је од родног јаза унутар старосних група.“ (Бардаш 2018: 6).

Графикон 1. Стопа незапослености младих, који нису у процесу образовања, у периоду од 2008. до 2019. године (извор РЗС)

Табела 2. Кретања индикатора на тржишту рада за младе (15-29) извор РЗС⁵

Млади 15-29	2017. година – просек	2018. година – просек	Промене 2018/2017 (у процентним поенима)
Стопа активности	47,6%	48,1%	0,5
Стопа запослености	34,9%	36,3%	1,4
Стопа незапослености	26,7%	24,5%	-2,2
Стопа неактивности	52,4%	51,9%	-0,5
Стопа NEET	21,7%	20,1%	-1,6

„Статус на тржишту рада упућује на значајне неједнакости међу младима. Са повећањем нивоа образовања расте и могућност младих да дођу до посла. Најбоље шансе на тржишту рада имају они са дипломом факултета а најлошије они без формалних квалификација. Неједнакости су присутне и у односу на пол младе особе, тако што се родна сегрегација манифестује у вишим стопама незапослености и неактивности жена.“ (Станојевић 2015:165)

⁵ <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/o-nama/inicijativa-za-zaposljavanje-mladih/polozaj-mladih-na-trzistu-rada/>

Показатељи запослености, незапослености и неактивности тек су први и груби показатељи ситуације на тржишту рада. „Скоро половина радно ангажованих младих (47%) има уговор о привременом ангажовању или посао са непуним радним временом или повремени посао.“ (Попадић, 2019: 50). Чак 54% младих не ради посао у струци за коју су се школовали, тим младим људима прети опасност да временом изгубе своје вештине што негативно утиче на вероватноћу да ће наћи бољи посао. У струци или на послу који је близак струци ради 45% младих. Две петине младих ради на радним местима која захтевају нижи степен квалификација од оних које су они стекли образовањем, док шест одсто ради на радним местима који захтевају виши степен квалификација од оних које су они стекли. Запослење за младе представља веома пожељну личну вредност. „Чак 63 % младих наводи запослење међу прве три најзначајније вредности. С друге стране, 75% младих у Србији свој радни статус оцењује као веома лош или лош.“ (Попадић, 2019:50)

Скоро половина младих је запослена у неформалној економији, што је знатно више у односу на одрасле, односно укупно становништво. Млади радници у неформалној економији имају ниска примања, немају социјалну заштиту, сигурност, ни могућност да захтевају остваривање својих радних права. То указује на чињеницу да је квалитет њиховог запослења лошији од квалитета запослења осталих старосних група. Веома неповољан положај младих на тржишту рада Србије додатно је погоршан економском кризом. „Положај младих као једне од најосетљивијих категорија на тржишту рада је веома неповољан, посебно кад је реч о вишеструко угроженим младим особама, као што су младе жене, младе особе са инвалидитетом, млади без квалификација из сеоских домаћинства.“ (Бијеловић, 2017:10)

Услед неповољне опште ситуације на тржишту рада коју карактерише низак ниво привредне активности, ниска тражња за радом, висока стопа опште незапослености, висока стопа подзапослености, рационализација и забрана запошљавања у јавном сектору, ниске зараде, кршење права из рада и по основу рада, високе стопе сиромаштва и социјалне искључености. У таквој ситуацији млади све теже проналазе посао, а када га и нађу најчешће су то послови испод њихових квалификација, привремени и повремени, слабије плаћени од оних које обављају стално запослени. Један од могућих исхода неповољног економског окружења и слабих шанси за укључивање на тржиште рада јесте тежња ка мигрирању из земље у потрази за бољим животним шансама, укључујући и оне везане за запослење и обезбеђивање бољег животног стандарда.

2. Миграције младе радне снаге

Србија је водећа земља у региону по иселјавању младог становништва. „Према резултатима Пописа 2011, само у периоду од 2002. до 2011. године у иностранство је отишло око 175 000 грађана Републике Србије, просечне старости од око 29 година. Међу њима, скоро свако пето лице (19%) има диплому високе или више школе.“ (Дејановић, 2018: 7) У овом поглављу дефинисаћемо шта су миграције, покушаћемо да откријемо узроке и индивидуалне мотиве, односно могуће последице миграција младе радне снаге на демографске промене и развој земље.

2.1. Одређење појма миграције

Миграције становништва представљају сталну или привремену промену места боравка становништва у одређеном временском интервалу. „Данас је у литератури у употреби и појам мобилност који се повезује са савременом економском и политичком глобализацијом на прелазу у 21. век, која појачава промет људи, капитала, робе и услуга, односно убрзава и усложњава социјалну и просторну динамику- одласке и повратке, тзв. циркуларне, повремене, привремене, укратко веома разноврсна и учестала кретања, а у вези са радом, усавршавањем...“ (Бобић, 2016:18).

За разлику од миграција, *економске миграције* су ужи појам и означавају премештање са једног простора, који је мање економски привлачан, на други простор, који за мигранта и његову породицу обећава боље услове за живот и рад.

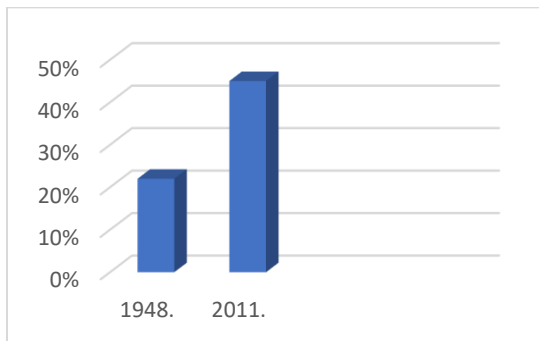
2.2. Дневне и унутрашње миграције

Дневним мигрантом сматра се свако лице које ради или се школује ван места свог становања. Процеси индустријализације и урбанизације имали су највише утицаја на јачање интензитета и повећање обима дневних миграција у Србији. У дневним миграцијама више учествују мушкарци него жене, мада се учешће жена у дневним миграцијама стално повећава, упоредо са порастом њиховог образовања и ширењем услужних делатности. (Лукић, 2013:71)

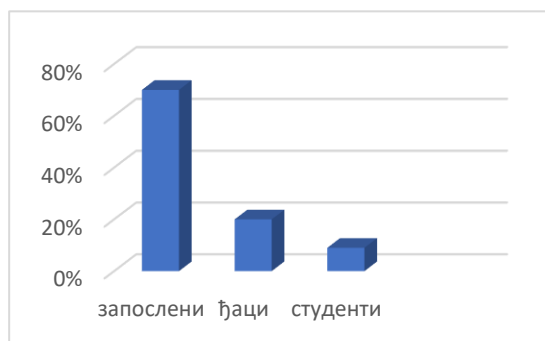
Унутрашње миграције представљају промену места пребивалишта становништва унутар једне земље, проузрокован привлачним факторима неког другог простора у који се становништво сели. Посматрајући миграције младог становништва током 20. века, па све до данас, увиђамо да су унутрашње миграције и мобилност неупоредиво заступљенији у односу на просторну покретљивост ове популације преко границе Србије. У периоду убрзане модернизације и друштвено-економског развоја, преовладавале су миграције на линији село-град, као и преселјавања између градских насеља (врло често из мањих и

средњих градова ка Београду или другим регионалним центрима Републике Србије) због посла, овај тренд радних миграција наставља се све до данас. “Миграције су, с једне стране, довеле до знатне концентрације становништва Републике Србије на релативно малом простору (урбане агломерације, индустријски центри, градска насеља, општинска средишта, туристички центри и слично), а с друге, до насељске дезинтеграције на широком, претежно руралном и аграрном простору“ (Стевановић, 1995: 20).

Графикон 2. Унутрашње миграције, проценат становништва које живи ван места рођења

Графикон 3. Дневне миграције у Р.С према попису из 2011.

2.3. Спољне миграције

Спољне миграције младе популације добиле су на интензитету шездесетих година прошлог века, када су наши грађани одлазили на рад у иностранство. Углавном сами, ређе с породицом, одмах после завршене школе. Емигранти су били јефтина радна снага, спремна да ради за ниске цене надница. Били су то радници на одређено време, тзв. *гастарбајтери* (нем. *Gastarbeiter* – гостујући или привременни радник)⁶.

„Гастарбајтерске или спољне радне миграције су се појавиле и убрзо постале масовне средином 1960-их година и од почетка су постале особен вид друштвене покретљивости. Отпочеле су не у сиромашним и пасивним, већ у најплодороднијим крајевима Србије и то, најпре, у средњим и имућним сеоским домаћинствима као полутанске (сељаци–радници). Првобитне намере су биле привремене („радници на привременом раду у иностранству“) – да се стекну допунске инвестиције. „ (Марјановић, 2012: 357) Привременост је временом постала трајна и двострука – одужила се на неколико деценија (понегде и на скоро пола века) у другој, а нарочито у трећој генерацији ове миграције постају иселјеничке – све је више оних са двојним или само страним држављанством. Од укупног броја отишлих, 90% је било са села. Економски положај

⁶ *German Dictionary of Business, Commerce and Finance* (1997), Oxford: Routledge

пољопривреде је био један од општих узрока појаве масовних радних миграција. При одласку и запошљавању врло много су коришћене „друштвене мреже“ – рођачке, комшијске, пријатељске.

Током осамдесетих година прошлог века, емиграција младих који због рада одлазе у иностранство се смањује, а полако расте број оних који одлазе због школовања. Деведесетих година, број и удео високообразованих емиграната драстично расте. „Док је раније основни мотив био бежање од тешких услова живота у матичној земљи, данас је то претежно потреба за стицањем нових знања, применом постојећих знања у другим условима, упознавањем са водећим стручњацима из области којом се баве и сл. Данас постоји и велики број програма који стипендијама и подршком у смислу информационог сервиса охрабрују мобилност младих стручњака, тако да одлазак постаје много доступнији него што је то раније био случај кад су од пресудног значаја биле већ постојеће миграторне мреже и материјална подршка породице.“ (Бобић 2016: 87) Сталан проблем с којим се суочавају креатори политике у Србији је феномен „одлива мозгова“ у последње време, који сачињавају високо образовани и технички квалификовани радници који емигрирају из Србије. „Анализа издатих имигрантских виза висококвалификованим особама које су емигрирале из Србије наводи на закључак да је одлив мозгова појачан током последње две деценије двадесетог века. Процењује се да 10% до 12% емиграната у прекоокеанске земље имало терцијарно образовање. Обим феномена одлива мозгова још више се увећава када се узму у обзир подаци о броју висококвалификованих младих стручњака и студената из Србије којима је одобрена привремена виза, као и подаци о броју научника из Србије који живе и раде широм света.“ (Марјановић, 2015:11)

„Република Србија је традиционално земља економске емиграције. Немачка, Аустрија, Швајцарска, Француска, Италија, САД, Шведска, Канада, Аустралија, Холандија, Русија и Велика Британија земље су које су до сада имале највећи миграциони прилив из Србије.“ (Марјановић, 2015:8) Емиграција у ЕУ олакшана је од почетка 2010. године, када је Србија укључена на белу шенгенску листу, односно у списак земаља чијим држављанима нису потребне визе за путовање у Шенгенску зону. „Приликом разматрања бројчаног обима држављана Србије на раду/боравку у иностранству, резултат претходних пет пописа (1971-2011) илуструје присуство тенденције пораста броја емиграната у свим пописима.“ (Бобић, 2016: 27).

Табела 3. Лица на раду/боравку у иностранству према пореклу из Централне Србије и Војводине, 1971-2011.

Лица на раду/ боравку	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.
Војводина	70.493	65.591	47.522	70.688	50.328
Централа Србија	133.389	203.421	221.421	344.151	263.083

Извор: Станковић, В., РЗС, 2014.

2.4. Карактеристике спољних миграната

На основу бројних емпиријских истраживања аутори су запазили да постоји одређена аутоселекција мигрантске популације, односно већа инклинација ка емиграцијама према следећим обележјима: пол, старост, брачно стање, материјалн положај. Старост између 20 и 40 година најчешће је време доношења оваквих одлука услед највеће способности адаптације на нове услове живота и рада. Што се тиче утицаја пола, раније су у економским миграцијама претежно учествовали мушкарци, док у савременом постиндустријском друштву све више младих високообразованих жена емигрира. У укупној популацији спољних миграната доминира мушко становништво 53,4%, док је жена 46,6%. Током шездесетих година прошлог века, у економским миграцијама претежно су учествовала лица нижег образовања и квалификација, док миграције у савременом друштву подстичу на мобилност младе, високообразоване стручњаке. Оно што је остало непромењено јесте припадност средњем слоју као главном обележју миграната. (Бобић, 2016: 39). „Просечна дужина боравка у иностранству на новоу Републике износи нешто више од 10 година“ (Бобић, 2016: 48).

2.5. Мотиви миграција- *push* и *pull* фактори

У литератури која се бави мотивима миграција, они су подељени у две групе: прву чине одбијајући (*push*) а другу привлачећи (*pull*) фактори.

Push фактор, само име говори, означава: „гурање, потискивање“ потенцијалног мигранта из средине у којој живи и ради: због лоших услова живота, незавидне личне сигурносне позиције, сиромаштва, незапослености, па и политичких притисака. Са друге стране, *pull* фактор је: „онај који покреће, који мотивише“ мигранта до дође у земљу у коју се имигрира. *Pull* фактор отвара перспективе, тако што примамљује појединца, будућег имигранта, да у земљу имиграције стигне, како би остварио своја животна, радна и егзистенцијална настојања, пошто у „обећаној земљи“ види: уређеније друштво, већу сигурност, боље услове за живот и рад, сношљивије услове за свеобухватни опстанак, остварење напредовања у каријери. „Међунараодна организација за миграције разликује пет *pull* фактора: бољи услови живота и зараде, искуство других људи са мигрирањем,

добра перспектива запошљавања и више индивидуалне слободе; и два *push* фактора: етички проблеми (неједнак приступ основним људским правима, здравству, образовању и социјалној заштити) и економски проблеми у земљи порекла.“ (Бобић 2016: 52)

2.6. Демографске и социјалне последице миграција младих

Демографске и социјалне последице миграције младих су веома сложене и далекосежне, будући да су демографски процеси по својој природи интерни, дуготрајни, и да једном установљени тешко мењају свој правац, а последице се дуго одржавају. „Миграције младих изазивају бројне, веома комплексне ефекте са негативним предзнаком: полазећи од биолошког нестајања становништва услед ниског и недовољног рађања преко интензивирања старења, па до социјалних и културних последица: економског назадовања локалних заједница, образовног заостајања њихових становника, слабих шанси на тржишту рада оних који немају опцију емиграције као стратегије поправљања животног стандарда, до социјалне и културне искључености. Битно је уочити да емиграција не утиче исто на све регионе.“ (Бобић, 2016: 97) Осим изгубљеног доприноса друштвеном производу, млад човек у емиграцију са собом носи и оно што је у њега уложено. И земља и породица инвестира у образовање- све док млади човек не напусти земљу то је инвестиција, али кад је напусти то постаје трошак.

2.7. Значај дијаспоре

Под појмом "дијаспора" подразумевају се држављани Републике Србије који живе у иностранству и припадници српског народа, исељеници са територије Републике Србије и из региона и њихови потомци. Република Србија настоји да помогне да се дијаспора и Срби у региону успешно интегришу у земље у којима живе, имајући у виду да једино добро интегрисана заједница може да допринесе унапређењу билатералних односа. Тачан број држављана Србије који живе ван домовине није познат, али се сматра да, грубо речено тај број премашује пет милиона људи. Према незваничним подацима, српска дијаспора је у протеклих осам година у Србију унела више од 25 милијарди евра. Највећи део тог новца нису инвестиције за покретање бизниса и отварање нових радних места, већ је усмерен на дневну потрошњу грађана. Хумани, социјални и економски ресурси дијаспоре могли би да послуже као трансформациона снага Србије у социоекономском и техничко-технолошком погледу. Требало би настојати да се што више персонално и институционално умрежамо и развијамо институционализоване моделе саредње.

3. Резултати истраживања - Млади и миграције

3.1. Основне информације о истраживању

Истраживање под називом *Млади и миграције*, реализовано је у јануару 2020. године у Пољопривредно-ветеринарској школи са домом ученика „Свилајнац” у Свилајнцу. У истраживању је учествовало 145 испитаника (73 дечака и 72 девојчице) узраста од 17 до 18 година. Упитник су попуњавали анонимно за време наставе уз одобрење предметног наставника. Спроведено истраживање је анкетног типа. За потребе овог истраживања сачињен је упитник од 14 питања (упитник можете видети у прилогу).

3.2. Циљ истраживања

Истраживање је имало за циљ да испита планове средњошколаца у вези са будућим миграционим кретањима. Циљ нам је био да откријемо узроке, индивидуалне мотиве средњошколаца да се преселе из једног у друго место у Републици Србији, односно да оду из Републике Србије.

3.3 Хипотеза истраживања

Већина средњошколаца планира да након завршетка школовања промени пребивалиште. Главни разлози за одлазак у иностранство јесу низак животни стандард и немогућност налажења посла.

Најчешће препреке за одлазак младих у иностранство је недостатак новца.

3.4 Резултати истраживања

На самом почетку истраживања интересовало нас је да ли млади после завршене средње школе планирају да наставе школовање. Сваки други испитаник је одговорио да планира да настави школовање у Србији, док је сваки десети рекао да планира да настави школовање у иностранству. Ови резултати нам говоре о веома развијеној свести ученика о значају образовања у данашњем времену.

Табела 4. Планови за наставак школовања

Да ли планирате да наставите школовање, после завршене средње школе?	Дечаки	Девојчице	Село	Град	Укупно
Не	49,31%	30%	47,92%	23,40%	39,86%
Да, у Србији	42,46%	55,71%	44,79%	59,57%	49,65%
Да, у иностранству	8,22%	12,86%	7,29%	14,89%	9,79%
Не знам	/	1,43%	/	2,13%	0,69%

Резултати истраживања показују да већина ученика (54%) планира да након завршетка школовања напусти своје место пребивалишта, односно да се пресели у друго место у Републици Србији (17,36%) најпримамљивија места за емиграцију су Београд (47,82%), Крагујевац (30,43%) и Нови Сад (8,69%); или да оде у иностранство (32,4%), док 43,05% планира да своју професионалну каријеру гради у свом месту уобичајеног становања.

Табела 5. - Планови о будућем пребивалишту

По завршетку школовања где планираш да тражиш посао?	Дечаци	Девојчице	Село	Град	Укупно
У месту у којем имам пребивалиште	54,79%	36,62%	45,92%	36,96%	43,05%
У неком другом месту у Србији	10,96%	21,13%	19,39%	13,04%	17,36%
У иностранству	31,51%	39,44%	32,65%	45,65%	36,80%
Нешто друго	2,74%	2,82%	2,04%	4,35%	2,78%

Најчешћи разлози због којих испитаници не желе да напусте место пребивалишта су породични разлози и решено стамбено питање.

Табела 6. - Разлози за останак у месту становања

Који су разлози због којих би остао у општини у којој имаш пребивалиште?	Село	Град	Укупно
Лакше налажење посла	10,53%	20,69%	13,33%
Породични разлози	30,26%	20,69%	27,61%
Решено стамбено питање	18,42%	24,13%	20%
Не желим да живим у другом месту	39,47%	31,03%	37,14%
Нешто друго	1,31%	3,44%	1,90%

Половина испитаника (који планирају да напусте место становања) је навела да би напустило место у коме живе због боље плаћеног посла у другом месту. Интересантно је запазит да скоро сваки десети испитаник наводи као разлог одласка из места становања неразумевање средине за стил живота. Поред понуђених разлога за напуштање места становања, ученици су навели као разлог могућност бесплатног школовања, тј. добијање стипендије.

Табела 7.-Разлози за напуштање места становања

Који су разлози због којих си спреман да напустиш место у коме живиш?	Дечаци	Девојчице	Село	Град	Укупно
Немогућност налажења посла	27,03%	25%	33,33%	27,27%	31,18%
Боље плаћен посао у другом граду	54,05%	57,78%	41,67%	57,57%	47,31%
Решено стамбено питање	13,51%	7,14%	8,33%	9,09%	8,60%
Неразумевање средине за стил живота	5,40%	10,71%	11,67%	6,06%	9,67%
Нешто друго	/	5,36%	5%	/	3,22%

Најчешће препреке за одлазак младих у иностранство по мишљењу наших испитаника су: недостатак новца, непознавање страног језика и компликована процедура за одлазак у другу земљу. Поред понуђених разлога ученици су навели и недостатак храбрости као једану од препрека за одлазак у иностранство.

Табела 8. Препреке за одлазак у иностранство

Које су, по твом мишљењу, најчешће препреке за одлазак младих у иностранство?	Укупно
Недостатак новца	25%
Непознавање страног језика	22,92%
Компликована процедура за одлазак	23,61%
Одвојеност од родитеља и пријатеља	13,89%
Неизвесност у вези са добијањем посла у иностранству	11,80%
Нешто друго	2,78%

Интересовало нас је да ли млади имају подршку родитеља када је у питању одлазак у иностранство, чак 82 % испитаника је рекло да их родитељи подржавају да оду у иностранство. Велики број испитаника чак 90% је рекло да има родбину и пријатеље у иностранству и да управо уз њихову помоћ (73% испитаника) планирају да емигрирају у иностранство.

Табела 9. Начин одласка у иностранство

Ако планираш да одеш у иностранство, на који начин ћеш то остварити?	Укупно
Уз помоћ рођака/пријатеља	73,07%
Преко усељеничких програма амбасаде	3,07%
Самостално ћу тражити посао у иностранству	18,46%
Остваривањем права на стипендију	4,61%
Нешто друго	0,76%

Најчешћи разлози због којих испитаници намеравају да емигрирају из Србије су ниске плате и низак животни стандард у Србији. Док као предности живота у иностранству наводе веће плате и висок животни стандард. (види табелу 10 и 11)

Табела 10. Разлози за одлазак у иностранство

Који су разлози због којих намераваш да одеш из Србије?	Укупно
Немогућност налажења посла у Србији	17,39%
Ниске плате у Србији	39,13%
Низак животни стандард у Србији	26,04%
Друштвено политичка ситуација у земљи	11,95%
Не одговара ми менталитет народа у Србији	4,34%

Табела 11. Предности живота у иностранству

Које су, по твој мишљењу, предности живота у иностранству	Укупно
Лакше налажење посла	17,65%
Веће плате	52,94%
Висок животни стандард	27,20%
Нешто друго	2,20%

Земље које су испитаници навели као место емиграције су: Немачка (21,33%), Аустрија (17,33%), Швајцарска (12%), Француска (12%), САД (8%), Шведска (5,33%), Шпанија (4%), Норвешка (2,66%), Холандија (2,66%), Аустралија (2,66%), Италија (2,66%), Турска

(2,66), Словенија (1,33%), Велика Британија (1,33), Данска (1,33%), Канада (1,33%), Русија (1,33%).

Табела 12. Разлози за избор земље у коју желе да емигрирају

Зашто си се одлучио баш за ту земљу?	Укупно
Тамо имам рођаке/ пријатеље	37,50%
Свиђа ми се та земља	27,27%
Нуди могућности за напредак	15,90%
Има висок животни стандард	19,31%

Трећина испитаника планира да остане у иностранству док не обезбеде довољно новца за покретање посла у Србији. Поражавајући податак је да чак једна трећина испитаника не планира да се врати у Србију, што наводи на закључак да испитаници у другој земљи виде бољу перспективу за живот. Поред понуђених одговора ученици су рекли да планирају да остану у иностранству док не заврше школовање.

Табела 13. Планирана дужина останка у иностранству

Колико дуго планираш да останеш у иностранству?	Дечаци	Девојчице	Укупно
Док економска ситуација у Србији не буде боља	13,95%	11,43%	12,79%
Док не обезбедим довољно новца за покретање посла у Србији	37,20%	27,91%	32,55%
Док не обезбедим пензију у иностранству	18,60%	18,60%	18,60%
Не планирам да се вратим у Србију	20,93%	39,53%	30,23%
Нешто друго	9,30%	2,32%	5,81%

Испитаници би одустали од одласка у другу земљу уколико би плате у Србији биле веће, ако би им се обезбедио посао у струци или новац за покретање сопственог бизниса.

Табела 14. Мотиви за промену одлуке о одласку у иностранство

Шта би те мотивисало да промениш одлуку и останеш у Србији?	Укупно
Обезбеђен посао у струци	30,43%
Новац за покретање сопственог бизниса	30,43%
Повољни стамбени кредити	2,17%
Веће плате	34,78%
Нешто друго	2,17%

Закључак

У последњих неколико година прекограничне миграције младих су интензивирани. Иако се не располаже прецизним подацима о броју емиграната, намеће се закључак да даље непредузимање активности на пољу управљања миграционим токовима за резултат може имати немерљиве и катастрофалне последице за национални развој и идентитет земље. Евидентно је да, иако расте број младих прекограничних миграната, њихов број далеко заостаје за бројем младог становништва које уопште не размишља да се пресели из места боравка. Разлог томе проналазимо у селективности миграната у односу на економски капитал односно материјални положај, као битној одредници савремених миграција. На основу резултата истраживања можемо закључити да незапосленост и лош животни стандард представљају водеће мотиве за евентуално иселење. Ове чињенице, као и резултати који указују на то да су млади спремни да промене свој живот у смислу пресељења у друго место у Србији због посла, представљају значајан допринос креаторима политика. Истовремено, нови доносиоци одлука требају бити хитни за отварање нових радних места, али и стручно образовање прилагодити потребама (будућег) тржишта рада. Статус и положај младих у Србији спада у категорију изазова за коју још увек нема правог решења. Млади се препознају као носиоци будућих економских и социјалних иницијатива и у интересу друштва је да се пронађу решење које ће обезбедити да сви млади у Србији имају једнака права на квалитетно и доступно образовање, на могућност да по завршетку формалног образовања лако и брзо дођу до запослења и обезбеде зараду која ће им омогућити да пристојно живе у својој земљи, да остану и да заснују своју породицу у Србији.

Радити истраживање на ову тему било је јако занимљиво, али ме је навело и на размишљање да ли ће за неколико година у опште људи живети у селима, ко ће то остати у Србији, хоће ли се у будућности створити бољи услови за живот, а самим тим и за повратак иселиених и стварање “живота по мери” у отаџбини.

Литература

Бијеловић, Б. Павловић, Љ. Мартиновић, М. (2017), *Стање и перспективе запошљавања младих у Републици Србији*, Иницијатива за развој и сарадњу, Београд.

Бобић, М. Анђелковић, М. Каназир, В. (2016), *Студија о спољашњим и унутрашњим миграцијама грађана Србије са посебним освртом на младе*, Међународна организација за миграције, Београд.

Брадаш, С. Рељановић, М. (2019), *Индикатори достојанственог рада у Србији*, Фондација Фридрих Еберт, Београд.

Дејановић, С. Бјелобрк, Г. Јовановић, Н. Ђорђевић, Љ. (2018), *Миграције студената*, Кабинет министра без портфеља задуженог за демографију и популациону политику, Београд.

Марјановић, Д. (2015), *Миграције радне снаге и њен утицај на демографску слику тржишта рада у Србији*, ИОМ, Београд.

Марјановић, М. (2012), „Гастарбајтерске миграције- специфични облик друштвене покретљивости“ у: Д. Маринковић (прир.), *Промене у друштвеној структури и покретљивости*, Филозофски факултет, Нови Сад.

Попадић, Д. Павловић, З. Михаиловић, С. (2019), *Млади у Србији 2018/2019*, ФЕС, Београд.

Станковић, В. (2014), *Србија у процесу спољних миграција*, Републички завод за статистику, Београд.

Интернет

Милосављевић, З. Економски чиниоци миграција у државама чланица Европске уније
http://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2018/05/8.-Milosavljević_Ekonomski-činioci-migracija-u-drzavama-članicama-EU.pdf

Месић, М. Глобализација миграција
file:///D:/DOWNLOADS/1_Mesic_MT1_2002.pdf

Станојевић, Д. Млади транзиција ка тржишту рада: неједнакости и изазови
https://www.academia.edu/31002064/MLADI_TRANZICIJA_KA_TRŽIŠTU_RAD_A_NEJE_DNAKOSTI_I_IZAZOVI

6. Да ли те родитељи подржавају да одеш у иностранство ДА НЕ
7. Да ли имаш родбину или пријатеље у иностранству ДА НЕ

8. Ако планираш да одеш у иностранство, на који начин ћеш то остварити

1. Уз помоћ рођака/пријатеља
2. Преко усељеничких програма амбасаде
3. Самостално ћу тражити посао у иностранству
4. Остваривањем права на стипендију
5. Нешто друго _____

9. Који су разлози због којих намераваш да одеш из Србије

1. Немогућност налажења посла у Србији
2. Ниске плате у Србији
3. Низак животни стандард у Србији
4. Друштвено политичка ситуација у земљи
5. Не одговара ми менталитет народа у Србији
6. Нешто друго _____

10. Које су, по твом мишљењу, предности живота у иностранству

1. Лакше налажење посла
2. Веће плате
3. Висок животни стандард
4. Нешто друго _____

11. У коју државу би се преселио _____

12. Зашто си се одлучио баш за ту земљу?

1. Тамо имам рођаке/ пријатеље
2. Свиђа ми се та земља
3. Нуди могућности за напредак
4. Има висок животни стандард
5. Нешто друго _____

13. Колико дуго планираш да останеш у иностранству

1. Док економска ситуација у Србији не буде боља
2. Док не обезбедим довољно новца за покретање посла у Србији
3. Док не обезбедим пензију у иностранству
4. Не планирам да се вратим у Србију
5. Нешто друго _____

14. Шта би те мотивисало да промениш одлуку и останеш у Србији?

1. Обезбеђен посао у струци
2. Новац за покретање сопственог бизниса
3. Повољни стамбени кредити
4. Веће плате
5. Нешто друго _____